

UNIVERSITETET  
I OSLO

Veileder - sikkerhet

# Trusselvurdering

En veileder for ledere til håndtering av trusler mot ansatte ved UiO



## Innhold

1	Innledning .....	3
2	Forebygging av trusler .....	3
3	Trusselforståelse .....	3
3.1	Hva er en trussel? .....	3
3.2	Hva sier lovverket? .....	3
3.3	Hva sier sikringsspesialisten? .....	4
4	Klassifisering.....	4
4.1	TRUSSEL (threat) .....	4
4.2	SKREMSEL (intimidation) .....	4
4.3	PROVOKASJON .....	5
4.4	VEKTET REFERANSE.....	5
5	Trusselvurdering (innledende) .....	5
5.1	Er dette en trussel – eller bare en ubehagelig opplevelse? .....	6
5.2	Er trusselen troverdig? .....	6
5.3	Er det et tidsvindu i trusselen? .....	6
5.4	Hvor umiddelbart sårbar/tilgjengelig er den trusselutsatte? .....	6
5.5	Vurdering .....	6
5.6	Vurderingsmatrise .....	7
6	Trusselhåndtering .....	7
6.1	Umiddelbare aksjonspunkter .....	7
6.1.1	Vurder: Utgjør trusselen en umiddelbar fare? .....	7
6.1.2	Varsle hendelsen.....	7
6.1.3	Vurder og iverksett lokal sikring.....	8
6.1.4	Skjerme den trusselutsatte .....	8
6.1.5	Sørg for effektiv samling og samhandling av tilkommende ressurser.....	8
6.1.6	Bidra til god informasjonsinnhenting og et godt situasjonsbilde .....	8
6.2	Mellomfasen.....	8
6.3	Etterarbeid.....	9
7	Referanser .....	9
8	Ordforklaringer.....	9
9	Ressurser .....	9

# Veileder- Innledende trusselvurdering

## 1 Innledning

For å sikre en god og riktig håndtering av en trussel, er det viktig at man kommer raskt og riktig ut fra startblokk. Det er viktig å huske at sikkerhet er et lederansvar, og at enhver leder har et ansvar for sine ansattes sikkerhet. Sikkerhetsrådgiver ved Enhet for HMS og beredskap (HMSB) kan bidra leder i håndteringen av en trusselsak.

## 2 Forebygging av trusler

Trusler er en «villet handling». I de fleste tilfeller er det umulig å styre en trusselutøver. Forebygging må derfor fokusere på opplæring, trening og øvelser på å håndtere trusler når de skjer.

HMSB setter opp og avholder kurs og opplæringsaktiviteter for å sette ledere og ansatte i stand til å håndtere trusler og trusselsituasjoner. Det er leders ansvar å både inneha nødvendig kompetanse selv – og å sørge for at alle undergitte ledere har kompetanse for å håndtere slike hendelser på en god måte.

## 3 Trusselforståelse

### 3.1 Hva er en trussel?

Begrepet Trussel, brukes ofte litt «bredt» - og dermed også litt uspesifikt. Men for å sikre en riktig håndtering, er det nødvendig å se litt nærmere på hva en trussel egentlig er.

### 3.2 Hva sier lovverket?

Straffeloven sier følgende:

#### *§263.Trusler*

*Den som i ord eller handling truer med straffbar atferd under slike omstendigheter at trusselen er egnet til å fremkalle alvorlig frykt, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.*

og

#### *§ 264.Grove trusler*

*Grove trusler straffes med fengsel inntil 3 år. Ved avgjørelsen av om trusselen er grov skal det særlig legges vekt på om den er rettet mot en forsvarsløs person, om den er fremsatt uprovosert eller av flere i fellesskap og om den er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne.*

I den grad det kan trekkes en definisjon ut av straffeloven, må den bli noe slikt som:

**«Trussel = ytring, handling eller atferd rettet mot en annen, som fører til alvorlig frykt hos mottaker.»**

Det forteller oss at slik jussen definerer trusler, er trusler straffbare – på det gitte grunnlaget. Vi kommer tilbake til oppfølgingen av det juridiske aspektet.

I forhold til håndtering, gir denne definisjonen lite – annet enn at man kan anmelde trusselutøver. Men frykt er en følelse, og den treffer forskjellige mennesker på forskjellig måte. Noen tåler mer enn andre og

har derfor en høyere terskel for å kalle hendelsen en trussel. Andre har kanskje en forhistorie eller annen bagasje som trigger fryktfølelsen i den andre enden av skalaen.

Som leder er det du som kjenner dine undergitte best – og kan gjøre en objektiv vurdering på vedkommendes «fryktskala». Dette er en viktig del av håndteringen av trusselen og den videre oppfølgingen av den trusselutsatte.

### 3.3 Hva sier sikringsspesialisten?

Som nevnt brukes trusselbegrepet ofte såpass bredt at det blir vanskelig å lage en håndteringsstrategi. Vi må derfor snevre ned selve begrepet. Helt konkret, er en trussel

**«Trussel = et spesifikt utsagn (handling eller atferd)  
med en intensjon om å skade!»**

Denne definisjonen snevrer trusselbegrepet, og resulterer i at mye av det som oppfattes som trusler – ikke er trusler. Sett fra et håndteringsperspektiv. Mye av det som faller utenfor denne definisjonen kan likevel være straffbare ytringer/handlinger/atferd. Men det håndteres annrledes enn trusler.

## 4 Klassifisering

For å dele opp «folkebegrepet» trussel inn i kategorier man kan skille og håndtere, benytter vi kategoriene: trusler, skremser, provokasjoner og vektete referanser. Det som skiller disse fra hverandre er intensjonen.

### 4.1 TRUSSEL (threat)

Et spesifikt utsagn (atferd eller handling) med en intensjon om å skade mottaker/adressat.

Uttrykk som «Jeg skal drepe deg!» er en trussel, da utsagnet har en tydelig intensjon om å skade mottakeren. Trusler identifiseres ved å se på avsenders intensjon.

Det er også liten tvil om at et slikt utsagn, objektivt sett vil være egnet til å fremkalle frykt hos mottaker. Dermed rammes også dette av straffelovens §263.

- Håndteres som SIKRINGSTRUENDE og kan kreve sikringstiltak
- Skal anmeldes (rammes av straffeloven)
- Skal håndteres av leder, med støtte fra enhet for HMS og beredskap (HMSB) og Avdeling for Personalstøtte (AP)

### 4.2 SKREMSEL (intimidation)

Skremser har ikke som intensjon å skade, men å enten frembringe frykt hos mottaker, eller påvirke mottakeren via frykt.

Utsagn som «Hvis du ikke trekker tilbake den rapporten, skal jeg knuse kneskålene dine!», har ikke som hensikt å skade, men å få mottakeren til å trekke rapporten. Utsagnet gir også mottakeren en mulighet til å unngå skaden ved å gjøre som avsender vil. Dette kalles ofte «betingede trusler»

Skremser er ofte også egnet til å fremkalle frykt. Dette rammes da også av straffeloven, selv om det ikke er en sikringstruende situasjon.

- Håndteres som FRYKTDEMPING. Krever ikke sikringstiltak, men kan kreve annen oppfølging
- Bør anmeldes (rammes av straffeloven)

- Skal håndteres av leder, med støtte fra HMSB og Avdeling for Personalstøtte (AP)

### 4.3 PROVOKASJON

Provokasjoner er ofte «hatmeldinger». Dette oppfattes som ubehagelig, men er ikke en trussel, da de ikke inneholder noen intensjon om å skade. Eks.: «*Satans flatbanker. Du skulle vært deportert tilbake til Ungabunga, din j...a f...e!*»

Denne type meldinger er ubehagelige og kan også tenkes å fremkalle en viss frykt hos mottakeren. I så måte kan dette være straffbart ift strl §§263 og 264.

- Hat, sjikane, rasisme, sexisme, diskriminering med mer
- Håndteres som UBEHAGELIG. Krever ikke sikringstiltak, men kan kreve annen oppfølging
- Bør vurderes anmeldt om det rammes av lovverket
- Skal håndteres av leder, med støtte fra Avdeling for Personalstøtte (AP)

### 4.4 VEKTET REFERANSE

Vektete referanser er klare referanser til hendelser uttalt på en måte som gjør at man ofte oppfatter dem som trusler. F.eks.: «*Husk Utøya!*» Her er selvsagt konteksten viktig, og er en vesentlig del av vurderingen/klassifiseringen.

Denne typen meldinger er ubehagelige og kan også subjektivt fremkalle frykt hos mottaker. Men det er heller ikke her et innhold med en intensjon om å skade mottakeren.

- Håndteres som UBEHAGELIG. Krever ikke sikringstiltak, men kan kreve annen oppfølging
- Bør vurderes anmeldt om det rammes av lovverket
- Skal håndteres av leder, med støtte fra Avdeling for Personalstøtte (AP)

*Denne veilederen tar kun for seg håndtering av trusler i et sikkerhetsperspektiv.*

*Håndtering av skremser, provokasjoner og vektete referanser – og andre ubehagelige former for kommunikasjon – behandles av leder i samråd med Avdeling for Personal(AP)*

## 5 Trusselvurdering (innledende)

For å kunne komme i gang med håndteringen er det viktig å ha klart for seg hva man egentlig skal håndtere. Som sett ovenfor er det mye som kan føles som en trussel uten at det er det. En innledende trusselvurdering må derfor gjøres av leder for å bestemme håndteringsløpet videre.

En innledende trusselvurdering er i prinsipp ganske enkelt, og består i hovedsak av å besvare 3 spørsmål:

***Er dette en trussel – eller bare en ubehagelig opplevelse?  
Er trusselen troverdig?  
Hvor sårbar/tilgjengelig er den trusselutsatte?***

## 5.1 Er dette en trussel – eller bare en ubehagelig opplevelse?

Gjør en klassifisering etter beskrivelsene i kap 4. Er dette en trussel, et skremsel eller en ubehagelig hendelse (sikringstruende eller ikke)? Hensikten med spørsmålet er å avgjøre om den utsatte er i potensiell fysisk fare eller ikke.

*For å gi en helhet i vurderingene, vurderes dette som: Trussel = HØY, Skremsel= MODERAT, Provokasjon og vektete referanser = LAV*

## 5.2 Er trusselen troverdig?

De aller færreste trusler materialiseres. Derfor er det viktig å foreløpig holde sannsynlighet utenfor vurderingen. Hensikten her er å bestemme i hvor stor grad trusselen kan materialiseres/utføres.

- Er det fysisk mulig å gjennomføre trusselen?
- Er trusselutøver kjent – finnes det historikk?
- Er fremsettelsen troverdig?
- Er trusselen konkret?
- Virker trusselutøver seriøs, tilregnelig, alvorlig?

Troverdighet vurderes som HØY – MODERAT - LAV

## 5.3 Er det et tidsvindu i trusselen?

Opggir trusselutøver et tidsaspekt for materialisering av trusselen?

Hensikten her er å vurdere hvor lang tid man måtte ha fra trusselen fremsettes til den materialiseres. Dette gir en indikator på hastverket i arbeidet.

Er det oppgitt et tidsaspekt for trusselen?

Tidsaspektet («grad av hastverk») vurderes som HØY – MODERAT - LAV

## 5.4 Hvor umiddelbart sårbar/tilgjengelig er den trusselutsatte?

Hensikten er å kartlegge graden av umiddelbar fare den trusselutsatte befinner seg i. Hvi vi vet at trusselutøver er fysisk langt unna campus og truer med å «..kvele deg!», er ikke den trusselutsatte umiddelbart tilgjengelig for trusselutøver.

Om den trusselutsatte befinner seg i en serviceskranke, er han/hun mer tilgjengelig enn om han/hun befinner seg bak to låste dører.

Sårbarhet vurderes som HØY – MODERAT - LAV

## 5.5 Vurdering

Det er viktig å påpeke at alt dette er grovvurderinger og dels kvalifiserte «synsinger». Det er i prinsipp alltid bedre å ta litt for godt i enn å nedskalere risikoen i den umiddelbare fasen. La all tvil komme trusselutøver til gode i den grad at vi justerer vurderingene oppover i mangel på bekreftende informasjon som trekker helhetsvurderingen ned.

Dette er en innledende vurdering for å kunne håndtere den umiddelbare fasen etter en trussel. Denne vurderingen kan enkelt revurderes etter hvert som vi får mer informasjon og situasjonen blir mer oversiktlig.

## 5.6 Vurderingsmatrise

Faktor	HØY	MODERAT	LAV
Trusselfaktor			
Troverdighet			
Grad av hastverk			
Grad av sårbarhet (pr akkurat nå)			

## 6 Trusselhåndtering

Dersom du vurderer at vi har en TRUSSEL og den er TROVERDIG – må dette håndteres med et sikringsfokus.

Det er viktig å ha for seg at hendelser innenfor alle de fire kategoriene krever en håndtering fra leder – men rene trusler krever involvering av HMSB og sikkerhetstenkning. Denne veilederen er laget med det fokuset.

### 6.1 Umiddelbare aksjonspunkter

#### 6.1.1 Vurder: Utgjør trusselen en umiddelbar fare?

Dette gjelder for både den trusselutsatte og eventuelle andre mennesker i samme situasjon (for eksempel all som jobber på det samme kontoret/resepsjonen etc.

#### Aksjonspunkter:

Ring politiet 112	<ul style="list-style-type: none"><li>• Ved akutt fare skal politiet varsles! 112</li><li>• Varsle deretter Vakt- og alarmsentralen (VAS) på telefon 22 85 66 66 (eller bruk eventuelle alarmknapper til VAS) Informer VAS om politiet er varslet eller ikke</li></ul>
Sikre lokalene	<ul style="list-style-type: none"><li>• Lås dører, kontroller skallsikringen</li><li>• Informer personalet</li></ul>

#### 6.1.2 Varsle hendelsen

Sørg for å informere nødvendige instanser om hendelsen

- HVA har skjedd?
- HVOR har det skjedd?
- HVEM er involvert
- NÅR har det skjedd
- Hva har du gjort så langt?

#### Aksjonspunkter

- Varsle vakt- og alarmsentralen på telefon 22 85 66 66
- Varsle enhetsleder
- Varsle lokal beredskapskoordinator ved enheten

### 6.1.3 Vurder og iverksett lokal sikring

Vurder behovet for å iverksette umiddelbare sikringstiltak lokalt. Iverksett nødvendige tiltak straks. Om du er usikker, er det bedre å iverksette for mye enn for lite. Det er lettere å nedskalere etter hvert.

#### Vurder følgende sikringstiltak:

- Lockdown av lokalene, lås dørene. VAS kan hjelpe til å «låse» kortlesere
- Tilstedeværelse av vekter (bestilles fra VAS). Dette kan ha både en sikringseffekt og en moralsk effekt på de ansatte, da tilstedeværelse av vekter virker betryggende
- Stenging av avdelingen hvis av en slik art at den er åpen for publikum (resepsjoner, student info etc)
- Vurder andre, lokale sikringstiltak. Gjerne i dialog med enhetsleder, HMSB og lokal beredskapskoordinator

### 6.1.4 Skjerme den trusselutsatte

Dette både av sikringsmessige- og psykososiale årsaker.

Finn et egnet lokale til den trusselutsatte, for både å skjerme vedkommende, men også for å kunne møte og samtale med politi, vekter, sikkerhetsrådgiver i den videre umiddelbare håndteringen. Vurder også å sette en annen ansatt til å være tilstede som «moralisk støtte».

Unngå servering av koffeinholdige eller sukkerholdige drikker, men sørg for at det er drikkevann i rommet.

### 6.1.5 Sørg for effektiv samling og samhandling av tilkommende ressurser

- Klargjør for mottak av Politi/vekker. Send noen for å møte disse
- Samle nødvendige ressurser slik at de er tilgjengelige for Politi, HMSB, lokal beredskapsledelse m fl
- Klargjør møtelokaler og eventuelle ventelokaler til tilkommende ressurser

### 6.1.6 Bidra til god informasjonsinnhenting og et godt situasjonsbilde

Bruk skjema for mottak av trusler som et utgangspunkt

Bistå den trusselutsatte i å fylle dette ut – fordel til politi/VAS/HMSB/lokal beredskapsledelse

## 6.2 Mellomfasen

Den innledende fasen, må på mange måter leder løse selv – da andre ressurser ikke nødvendigvis fysisk er umiddelbart tilgjengelig for støtte. Etter hvert vil støtte komme, og håndteringen går inn i en slags mellomfase.

Tilkommende ressurser som kan bistå leder i en grundigere vurdering av trusselen og den videre håndteringen, kan f.eks. være; VAS, CERT, HMSB, Politi, enhetens øverste leder og enhetens beredskapskoordinator. Videre kan også leder i denne fasen støtte seg på Avdeling for Personalstøtte (AP) og Bedriftshelsetjenesten (BHT).



I denne fasen er det viktig at leder både opprettholder fokus på den trusselutsatte ift oppfølging, ivaretagelse og støtte, og samtidig bidrar aktivt selv og med undergitte ressurser inn i den videre analysen og håndteringen av selve trusselen.

Herunder:

- Aktivt bidra med informasjon og innspill i trusselanalyser og VTS analyser
- Stille nødvendige ressurser for gjennomføringen av trusselanalyser og VTS analyser
- Implementere nødvendige besluttede sikringstiltak i enheten og overfor den trusselutsatte
- Bistå med informasjon til anmeldelse av hendelsen

### 6.3 Etterarbeid

Når den ansattes sikkerhet er ivaretatt, er det leders oppgave å lage en plan for oppfølging av den trusselutsatte.

Herunder:

- Drift og oppfølging og evaluering av iverksatte sikringstiltak ved enheten
- Følge opp og evaluere iverksatte sikrings- og skjermingstiltak for den trusselutsatte
- Psykososial oppfølging, med støtte fra AP og BHT

## 7 Referanser

- Policy for håndtering av trusler
- Prosedyre for håndtering av trusler
- Skjema for mottak av trussel
- Sjekkliste for trusselutsatt
- Sjekkliste for leder av trusselutsatt
- Nettkurs: Trusselhåndtering for ledere

## 8 Ordforklaringer

AP	Avdeling for personalstøtte
BHT	Bedriftshelsetjenesten
CERT	Computer Emergency Response Team – USIT sin It-sikkerhetsgruppe
HMSB	Enhet for HMS og beredskap
Sikring	“Security”
Sikringstruende	Her: Potensiell fare for liv og helse
Trusseladressat	Den trusselen er rettet mot. Det kan være andre som er den reelle mottaker av trusselen
Trusselutsatt	Den som mottar eller er adressat for trusselen
Trusselutøver	Den som fremsetter en trussel
VAS	Vakt – og alarmsentralen (Vår egen døgnbemannede vaktentral)
VTS (analyse)	Modell for risikovurdering basert på faktorene Verdi-Trussel-Sårbarhet (NS 5832)

## 9 Ressurser

Vakt- og alarmsentralen (VAS) <https://www.uio.no/om/organisasjon/los/ea/drift/fellestjenester/vakt-og-alarm/>

Enhet for HMS og beredskap (HMSB) <https://www.uio.no/om/hms/beredskap/>

UiO CERT <https://www.uio.no/tjenester/it/sikkerhet/cert/>

Avdeling for personalstøtte (AP) <https://www.uio.no/om/organisasjon/los/ap/>

Bedriftshelsetjenesten (BHT) <https://www.uio.no/for-ansatte/ansettelsesforhold/hms/bht/index.html>